

Osoby z zespołem Aspergera na rynku pracy

Fundacja SYNAPSIS realizuje innowacyjny projekt aktywizacji zawodowej „Zatrudnij ASA”

Maria Wroniszewska z Fundacji SYNAPSIS rozmawia z członkiniami zespołu projektu „Zatrudnij ASA”: Karoliną Dyrdą, Wioletą Borys-Kierszniewską, Heleną Dorociak, Justyną Józefowicz

► Kim są ASY? Jak bardzo różnią się od nas, neurotypowych?

KD: Nie przez przypadek w wielu publikacjach osoby z zespołem Aspergera (ZA) porównywane są do przybyszów z innej planety. Z jednej strony świetnie przygotowani do życia na ziemi, wyposażeni w wysoki iloraz inteligencji, myślenie analityczne i umiejętność logicznego rozumowania, z drugiej nie wyczuwający niuansów związanych z niepisаныmi zasadami społecznymi, popełniający przeróżne gafy.

To, co w kontakcie z osobami z ZA jest szczególnie fascynujące i cenne to umiejętność patrzenia na świat z zupełnie innej perspektywy. Jeśli ktoś ceni sobie ludzi niekonwencjonalnych, nie podążających za modą, nie potrafiących dostosować się do ogólnie uznawanych zasad społecznych, z pewnością będzie odczuwał ogromną radość przebywając z osobami z zespołem Aspergera. Ludzie z ZA to też niesamowici pasjonaci. Potrafiący dla swojego hobby zrobić wszystko. Zafascynowani i oszołomieni wręcz określonym tematem. Często specjalizujący się w bardzo wąskiej i rzadko spotykanej dziedzinie np. sprzęt AGD z lat 70-tych, organy w województwie podkarpackim, rozkład jazdy pociągów podmiejskich itp. Osoby neurotypowe mają znacznie szerszy zakres zainteresowań – uprawiają sporty, chodzą do kina, spotykają się z przyjaciółmi, podróżują, surfują po Internecie, delektują się kuchniami świata, czytają literaturę. Tak wiele aktywności sprawia, że ich pasje są znacznie bardziej powierzchowne i krótkotrwałe, i nie porywają ich tak totalnie jak osoby z ZA.

► Czym mogą się zajmować w życiu, jakie role pełnić?

KD: Wszystko zależy od poziomu funkcjonowania, potencjału intelektualnego, wspierającego środowiska i odpowiedniej terapii. Wiele osób z ZA jest w stanie skończyć szkoły, w tym studia wyższe, znaleźć pracę i założyć rodzinę. Ale realizowanie tego typu zadań rozwojowych nie jest dla nich łatwe. Samo odnalezienie się na studiach, które są znacznie mniej ustrukturyzowane niż szkoła podstawowa czy średnia, może generować dla nich mnóstwo trudności: samodzielne planowanie edukacji, wizyty w dziekanacie, wykłady odbywające się w różnych budynkach, zmieniające się plany zajęć, „okienka” między wykładami, konieczność selekcjonowania najbardziej potrzebnych informacji z długiej bibliografii w sylabusie. Podobnie jest z pracą. I tu znowu, często nie same zadania związane z wykonywaniem zawodu przysparzają im trudności, a konieczność współpracy z innymi ludźmi, czy ilość bodźców, które nie pozwalają koncentrować się na zadaniu.

W końcu – znalezienie partnera życiowego, czy też założenie rodziny – w przypadku osób, których główny problem leży w obszarze relacji społecznych oraz rozumienia emocji, intencji i potrzeb innych ludzi, jest naprawdę trudne.

Jeśli jednak osoby z zespołem Aspergera trafią na wyrozumiałe środowisko, które będzie akceptować ich ekscentryczne zachowania i doceniać ich inność mogą zrealizować się w każdej z powyższych ról. Mogą też, dzięki rozwijaniu od dzieciństwa swoich niezwykłych pasji stać się wybitnymi specjalistami w konkretnej dziedzinie. Z pewnością ze względu na ich specyficzne funkcjonowanie poznawcze sprawdzają się w branży komputerowej, technicznej czy naukowej.

► Czy można ich nazwać geniuszami?

KD: Znany, irlandzki psychiatra, prof. Michael Fitzgerald, specjalizujący się w problematyce zaburzeń ze spektrum autyzmu, od lat śledzi życiorysy sławnych ludzi poszukując w ich wybitnych umysłach cech autystycznych. Twierdzi on, że za-

równo geniusze, jak i osoby z cechami autyzmu mają wiele wspólnego. W podobny, niekonwencjonalny sposób patrzą na świat, są niezależne, nie podążają za aktualną modą, nie zależy im na popularności. Są ludźmi z pasją, których cechuje niezwykle upór w realizowaniu swojego celu.

W rzeczywistości wygląda to tak, iż iloraz inteligencji osób z zespołem Aspergera może mieścić się w normie lub być powyżej przeciętnej. Często jednak ich wyjątkowe, pojedyncze cechy (wybitna pamięć wzrokowa lub słuchowa, umiejętność operowania skomplikowanymi cyframi w pamięci, znajomość języków obcych, czy wreszcie specjalistyczna wiedza z zakresu ich zainteresowań) sprawiają, iż są to osoby genialne w pewnej dziedzinie. Ze względu na nietypowy rozwój w dzieciństwie czyli trudności w kontaktach społecznych i oryginalne zainteresowania, osoby te nie spędzały czasu, jak reszta dzieci, bawiąc się wspólnie w udawanie rycerzy, czy gotowanie obiadu, ale szybciej od innych nauczyły się czytać i od małego zgłębiały wiedzę na dany temat. Biorąc pod uwagę ich świetną pamięć, zwracanie uwagi na szczegóły, brak konkurencyjnych zainteresowań, niesamowity upór i konsekwencję w penetrowaniu wybranego obszaru, mogą uchodzić za geniuszy w danej dziedzinie.

► Czy mają szczególne zdolności, umiejętności przydatne w pracy?

W B-K: Przy bliższym poznaniu dostrzegamy szczególne i czasem naprawdę wyjątkowe uzdolnienia tych osób: tłumaczą teksty (również techniczne) w kilku językach obcych, realizują i montują filmy krótkometrażowe, tworzą grafiki, archiwizują bezbłędnie dokumenty i to wszystko z wielkim zaangażowaniem.

Często w pracy przydają się ich specyficzne umiejętności:

✓ dbałość o szczegóły i skrupulatność, wskazana przy pracach w zakresie tłumaczenia i/lub korekty tekstów, przy tworzeniu i aktualizacji baz danych, pisaniu programów komputerowych;

zatrudnij ASA

✓ wytrwałość i cierpliwość, które dobrze się sprawdzają przy pracach pomocniczych w biurach: archiwizacji, selekcji i kategoryzacji dokumentów.

➤ **Jeżeli mogą chodzić, widzieć, słyszeć, mówić, to na czym polega ich kłopot? Kim są osoby z niepełnosprawnością społeczną?**

KD: Osoby z zespołem Aspergera mają różny temperament, pasje i talenty, łączy je jednak ten sam rodzaj trudności, który obserwuje się u nich od wczesnego dzieciństwa, są to problemy w zakresie: relacji z innymi ludźmi, komunikacji oraz wyobraźni, wpływającej na sztywność myślenia i zachowania.

Z tego powodu zespół Aspergera i autyzm określane są jako niepełnosprawność społeczna.

➤ **Czego dotyczył ten innowacyjny projekt?**

HD: W trakcie Projektu wypracowany został Program aktywizacji społecznej i zawodowej osób z zespołem Aspergera i wysokofunkcjonujących osób z autyzmem. Model ten wprowadza system przygotowania do pracy obejmujący kilka elementów: szkolenia zawodowe z IT i prac biurowych, treningi umiejętności społecznych i wsparcie terapeutyczne oraz doradztwo zawodowe, porady prawnika i staże. Przeznaczony jest dla absolwentów szkół średnich lub studiów.

Dodatkowo Model zawiera bardzo cenne informacje dla potencjalnych pracodawców,

ponieważ pokazuje jak niewielkie wsparcie pozwala na skorzystanie z często dużego potencjału zawodowego tych osób. Elementy Programu mogą być wykorzystywane już podczas procesu edukacji młodzieży.

Dzięki realizacji projektu wraz z partnerami zagranicznymi (National Autistic Society z Wielkiej Brytanii i Specialist People Foundation z Danii) oraz Akademią Szybkiej Nauki z Warszawy stworzyliśmy Model możliwy do zastosowania w Polsce. Wkrótce ukaże się publikacja ze szczegółowym opisem Modelu.

W B-K: W Modelu testowaliśmy zajęcia IT i biurowe. Umiejętności z zakresu technologii komputerowych, szczególnie w wąskich specjalizacjach (grafika, obsługa serwerów) dają realne możliwości znalezienia i utrzymania pracy. Prace biurowe to obszar, w którym wiele osób z ZA w innych krajach znajduje zatrudnienie. Osoby te mogą wykonywać również inne, różnorodne prace, m.in. rzemiosło artystyczne, badania naukowe.

Staż odbywały się na otwartym rynku pracy, w średnich i dużych firmach. Pracodawcy otrzymywali profil kompetencyjny przyszłego stażysty. Poznanie specyfiki funkcjonowania i umiejętności osób z zespołem Aspergera umożliwiło trafne dobranie określonych stanowisk pracy dla stażystów. Dzięki temu wiele

Bartek Jakubowski, uczestnik projektu „Zatrudnij ASA” (w środku) z zespołem firm IQ Marketing/AtomClick, w których odbywał staż.

staży było prawdziwym sukcesem – stażyści byli bardzo sumienni i zaangażowani w pracy, a stażodawcy – zadowoleni.

Osoby o szczególnych umiejętnościach miały okazję zrealizować niestandardowe staże, takie jak zrobienie filmu animowanego (zrealizowany metodą pokłatkową), czy tłumaczenia dokumentacji technicznej.

➤ **Czy Fundacja SYNAPSIS będzie wykorzystywać ten Model w przyszłości?**

JJ: Właśnie trwa rekrutacja do udziału w programach nastawionych na aktywizację społeczną i zawodową dorosłych osób z zespołem Aspergera z wykorzystaniem Modelu i opisanych w nim narzędzi. Rozszerzane są działania związane z organizacją staży na otwartym rynku pracy i z poszukiwaniem miejsc zatrudnienia. Współpracuje z nami wiele firm i instytucji publicznych oferując staże np. IBM, IQ Marketing / AtomClick, Urząd Marszałkowski; zatrudnienie – np. EuroTruck; promując piękną ceramikę wytwarzaną przez osoby z autyzmem – Klub Zakupowy Westwing. ■

ZAPROSZENIE

Bezpłatna międzynarodowa konferencja: „Zatrudnij ASA. Rola przedsiębiorstw społecznych w zatrudnianiu dorosłych osób z autyzmem i zespołem Aspergera” – 29-30 listopada 2012 r. w Centrum Konferencyjno-Kongresowym Nowe Horyzonty w Warszawie. Na konferencji wystąpią prelegenci z Polski, Danii, Wielkiej Brytanii, m. in. osoby z zespołem Aspergera

Zgłoszenia przyjmowane są poprzez stronę www.zatrudnij-asa.pl

Projekt „Implementacja skutecznych europejskich systemów funkcjonowania ekonomii społecznej w zakresie wprowadzania osób z autyzmem na polski rynek pracy” współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego.